

Empirična raziskava vojaškega izobraževanja, usposabljanja in raziskovanja v Sloveniji

Andrej Koren

Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije
andrej.koren@siol.com

Valerij Dermol

Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije
valerij.dermol@gmail.com

 © 2025 Andrej Koren in Valerij Dermol
<https://doi.org/10.53615/978-961-6813-56-3/143-163>

Uvod

V okviru raziskovalnega projekta VoKa je bila izvedena obsežna kvalitativna analiza, ki se je osredotočila na razumevanje izzivov in priložnosti na področjih vojaškega izobraževanja, znanstvenoraziskovalne dejavnosti ter sodelovanja med vojaškimi in civilnimi institucijami. Temeljni cilj raziskave je bil prispevati k oblikovanju strateških rešitev za krepitev vojaške karijerne poti, utemeljene na vojaških vedah, ter izboljšati sodelovanje med obrambnim sektorjem in akademsko sfero.

Raziskava je temeljila na treh ključnih raziskovalnih vprašanjih:

- Kakšno je sodelovanje med vojaškimi in civilnimi institucijami?
- Kakšni so stanje in izzivi na področju vojaškega izobraževanja in usposabljanja?
- Kakšni so stanje in izzivi na področju vojaške znanosti in raziskovanja?

Metodologija

Uporabljen je bil kvalitativni raziskovalni pristop, pri katerem je bila glavna metoda zbiranja podatkov polstrukturiran intervju. Izvedenih je bilo 40 intervjujev z različnimi deležniki, vključno s pripadniki Slovenske vojske, predavatelji, predstavniki vodstva, civilnimi institucijami ter agencijo za akreditacijo. Vzorcenje je bilo namensko in heterogeno, da bi zajeli čim širši spekter pogledov. Intervjuji so bili izvedeni osebno in prek spletnih platform ter so bili snemani s soglasjem udeležencev. Transkripcija je bila opravljena s pomočjo orodja Office 365, analiza pa s pomočjo tematskega kodiranja in interpretacije.

Tematska analiza

Opis metode

V okviru kvalitativne raziskave smo za obdelavo podatkov iz intervjujev uporabili tematsko analizo (ang. *thematic analysis*), ki velja za eno izmed temeljnih in najbolj razširjenih metod za analizo kvalitativnih podatkov. Tematska analiza omogoča identifikacijo, analizo in interpretacijo vzorcev (tem) znotraj besedilnih podatkov (Braun in Clarke, 2006). Metoda je še posebej primerena za raziskave, katerih cilj je prepoznati ključna vprašanja in pomene, ki jih udeleženci pripisujejo določenim pojavom ali procesom – v našem primeru izobraževanju, raziskovanju in sodelovanju med vojsko in civilnim sektorjem.

Postopek analize je potekal v več fazah, skladno s priporočili avtoric Virginie Braun in Victorie Clarke (2006), ki predlagata šeststopenjski pristop k tematski analizi:

- *Seznanjanje z vsebino* – večkratno branje transkripcij z namenom razumevanja splošnih vzorcev v podatkih.
- *Generiranje začetnih kod* – označevanje vsebin, ki so bile relevantne glede na raziskovalna vprašanja.
- *Iskanje tem* – združevanje kod v širše tematske sklope.
- *Pregled tem* – preverjanje koherentnosti tem v odnosu do kodiranih segmentov in celotne zbirke podatkov.
- *Poimenovanje in definiranje tem* – razvoj jasnih opredelitev tem in njihovih podtem.
- *Priprava poročila* – predstavitev tem skupaj z reprezentativnimi citati udeležencev in razlago njihovega pomena.

Na podlagi temeljitega kodiranja in analize 40 transkripcij intervjujev so bile oblikovane tri glavne tematske kategorije:

- sodelovanje med vojsko in civilnim sektorjem,
- vojaško izobraževanje in usposabljanje,
- vojaška znanost in raziskovanje.

Vsaka izmed teh tem vključuje več podtem, ki so se v intervjujih večkrat pojavile, kot na primer: priznavanje civilnih kvalifikacij, vloga izobraževanja v tujini, birokratske ovire za raziskovalno delo ipd. Za vsako temo so bili izbrani tudi reprezentativni citati, ki ponazarjajo pogoste izkušnje, mnenja in vrednotenja udeležencev raziskave. Uporaba citatov povečuje verodostojnost in bogastvo interpretacije ter omogoča bralcu vpogled v kontekstualne odtenke stališč intervjuvancev (Nowell idr., 2017).

Določitev tem ni bila vnaprej strukturirana (deduktivna), temveč je bila zasnovana induktivno, kar pomeni, da so se teme oblikovale neposredno iz podatkov, brez vnaprejšnjih teoretskih predpostavk. To zagotavlja večjo odpr-

tost za nova spoznanja, ki niso bila nujno predvidena ob postavitvi raziskovalnih vprašanj.

Za začetno podporo pri kodiranju in iskanju vzorcev je bila uporabljena umetna inteligenca (ChatGPT), nato pa je sledila ročna analiza in validacija, kar je izvedla raziskovalna ekipa. S tem smo zagotovili kombinacijo preglednosti, doslednosti in raziskovalne refleksije, kar je pomembno za zanesljivost in kredibilnost kvalitativne analize (Lincoln in Guba, 1985).

Odgovori na raziskovalna vprašanja

Kakšno je sodelovanje med vojaškimi in civilnimi institucijami?

Sodelovanje med vojaškimi in civilnimi institucijami v Sloveniji poteka na več ravneh in zajema različne oblike partnerskih povezav, od formalnih dogovorov do projektnega sodelovanja in skupnih izobraževalnih pobud. Intervjuvanci so v svojih odgovorih pogosto izpostavljali, da so takšna sodelovanja nujna za razvoj kompetenc, izboljšanje kakovosti izobraževanja ter prenos znanja in tehnologij med sektorjema. Kot je dejal eden izmed sogovornikov:

Mislim, da je sodelovanje z akademsko sfero ključno – ne samo za razvoj vojske, ampak tudi za večjo prepoznavnost in legitimnost v javnosti.

Na področju izobraževanja se sodelovanje udejanja predvsem prek vključevanja vojaških modulov v programe civilnih visokošolskih zavodov. Vojaški moduli, kot npr. Vojaški menedžment, so bili uspešno integrirani v visokošolske programe nekaterih univerz (Univerza v Mariboru, Univerza na Primorskem), pri čemer je sodelovanje z mlajšimi visokošolskimi institucijami pogosto potekalo brez večjih ovir. Po drugi strani pa je bilo sodelovanje z Univerzo v Ljubljani označeno kot bolj zahtevno zaradi strogih akademskih meril in vprašanja habilitacij vojaških predavateljev:

Z Mariborom in Primorsko gre lažje. Pri Ljubljani pa je več administrativnih in kadrovskih zahtev – predvsem habilitacije naših predavateljev predstavljajo problem.

Vse to kaže na potrebo po vzpostavitvi bolj enotnega in formaliziranega okvira za vključevanje vojaških vsebin v javni izobraževalni sistem.

Na področju raziskovanja so intervjuvanci navedli primere sodelovanja z uglednimi raziskovalnimi ustanovami, kot so Inštitut Jožef Stefan, Fakulteta za šport in Fakulteta za strojništvo. Sodelovanje poteka zlasti pri raziskavah s področja fizične pripravljenosti, logistike, tehnologije in razvoja vojaške opreme. A kot pravi eden od predstavnikov poveljstva:

Zelo radi bi sodelovali bolj sistematično, a pogosto zmanjka ljudi in tudi podpore. Imamo znanje, a nismo vključeni v projekte, kjer bi ga lahko res razvijali.

Vendar pa so prisotni tudi pomembni izzivi, kot so dolgotrajni administrativni postopki, omejena dostopnost vojaških strokovnjakov do raziskovalnih priložnosti ter nezadostna institucionalna podpora. V več primerih so intervjuvanci izrazili potrebo po bolj strukturiranem sodelovanju, ki bi omogočilo sistematično vključevanje Slovenske vojske v nacionalne in mednarodne raziskovalne projekte.

Na ravni mednarodnega sodelovanja so izpostavljeni primeri vključevanja pripadnikov Slovenske vojske v izobraževanja v tujini, npr. v ZDA, Švici ali na Hrvaškem. Ta izobraževanja so bila ocenjena kot izredno koristna, saj pripomorejo k razvoju voditeljskih kompetenc, širjenju obzorij in uvajanju dobrih praks iz tujine v slovenski kontekst:

V tujini sem res dobil širši pogled. Težava je, da se potem doma s tem znanjem pogosto nimaš kam vklopiti – sistem ne ve, kaj z njim.

Kljub temu pa priznanje teh tujih kvalifikacij v domačem sistemu pogosto ni urejeno, kar zmanjšuje njihovo dejansko uporabnost in vrednost v kariernem napredovanju.

Intervjuvanci so jasno izrazili potrebo po institucionalizaciji sodelovanja, kar bi med drugim zajemalo:

- oblikovanje formalnih okvirov za vključevanje vojaških vsebin v visokošolske programe,
- priznanje vojaških kvalifikacij v civilnem sistemu (npr. v okviru bolonjskega sistema),
- oblikovanje stalnih partnerskih struktur med vojsko in raziskovalnimi ustanovami,
- razvoj skupnih raziskovalnih centrov z interdisciplinarnimi ekipami.

Sodelovanje s civilnim sektorjem so ocenili tudi kot pomembno za večjo legitimnost vojske v javnosti, saj skupni projekti (npr. na področjih umetne inteligence, kibernetike, varnosti, logistike) omogočajo prenos znanja in krepitev vezi med obema sferama. Sodelovanje s civilnim sektorjem so ocenili kot sredstvo za izboljšanje prepoznavnosti in sprejetosti obrambnega sistema v sodobni družbi:

Če nas ljudje ne vidijo kot odprto, sodelovalno institucijo, izgubimo stik z realnostjo in podporo okolja.

Na splošno ugotavljamo, da je sodelovanje med vojsko in civilnim sektorjem sicer prisotno in v določenih primerih uspešno, vendar pa ni sistematično in enakomerno razvito. Za njegov nadaljnji razvoj bo ključnega pomena:

- uskladitev pravnih okvirov,
- izboljšanje pogojev za habilitacijo vojaških strokovnjakov,

- vzpostavitev vojaškega raziskovalnega inštituta ter
- dolgoročno strateško načrtovanje sodelovanj.

Kakšni so stanje in izzivi na področju vojaškega izobraževanja in usposabljanja?

Vojaški izobraževalni sistem v Sloveniji je formalno dobro zasnovan in vključuje več stopenj usposabljanja, od osnovnih tečajev za podčastnike do štabnih in generalštabnih programov za višje častnike. Tečaji omogočajo napredovanje po karierni lestvici in predstavljajo pomemben mehanizem za prenos institucionalnega znanja. Kljub temu intervjuvanci ugotavljajo številne izzive, povezane s kakovostjo, dostopnostjo in uporabnostjo izobraževalnih programov, zlasti v kontekstu sodobnih potreb Slovenske vojske.

Eden ključnih izzivov, ki se je pogosto pojavljal v intervjujih, je pomanjkanje specializiranih programov za tehnična in strokovna področja, kot so informatika, logistika, kibernetika, varnost, komunikacije in vzdrževanje:

Večina vsebin je zelo splošnih. Če se ukvarjaš z vzdrževanjem ali s sistemsko administracijo, moraš znanje iskati zunaj – pa še to na lastne stroške.

Pripadniki, ki delujejo na teh področjih, pogosto pridobivajo potrebna znanja v civilnih izobraževalnih institucijah, saj vojaški programi ne pokrivajo njihovih specifičnih potreb. Nekateri so navedli, da so bili zaradi pomanjkanja ustreznih vsebin prisiljeni vlagati lasten čas in denar za študij na civilnih fakultetah, kar ustvarja občutek prepuščenosti in zmanjšuje zadovoljstvo pri opravljanju vojaške službe.

Ni problema, da moram sam plačati študij, ampak potem me vsaj naj nekdo podpira, ne pa da imam občutek, da jim je vseeno.

Integracija civilnega in vojaškega izobraževanja je še vedno omejena in pogosto odvisna od ad hoc dogovorov med institucijami. Vojaška usposabljanja niso vedno priznana v civilnem izobraževalnem sistemu, prav tako pa civilna izobrazba ni vedno ustrezno vrednotena znotraj vojske:

Imam magisterij iz logistike, pa sem moral vseeno delati interni tečaj, ki je bil vsebinsko precej pod nivojem tega, kar že znam.

To povzroča neskladja med formalnimi pogoji za napredovanje in dejanskimi nalogami, ki jih opravljajo pripadniki. Na primer, nekateri so navedli, da so se morali udeležiti izobraževanj, ki niso neposredno povezana z njihovimi delovnimi nalogami, zgolj zato, da so izpolnili formalne pogoje za napredovanje.

Dodatna ovira predstavlja nezadostna sistemska podpora za nadaljnje izobraževanje, zlasti v obliki finančne pomoči, svetovanja ali prilagoditve delovnih obveznosti:

Če hočeš študirati ob delu, si prepuščen samemu sebi. Šef ti reče: »To je tvoja stvar«.

Pripadniki, ki se želijo izobraževati ob delu, pogosto naletijo na organizacijske prepreke ali nezainteresiranost nadrejenih. Mlajši častniki izpostavljajo tudi pomanjkanje strukturiranega mentorstva, ki bi jim pomagalo pri kariernem razvoju in izbiri ustreznih izobraževalnih poti:

Nimam nikogar, ki bi mi rekel, kaj ima sploh smisel študirati, če želim napredovati. Sam ugibaš, kaj se »splača«.

Več intervjuvancev je kot primer dobre prakse navedlo nemški model modularnega izobraževanja, kjer lahko vojaške izkušnje in znanja kombiniraš z izbranimi civilnimi programi ter s tem postopno gradiš formalno izobrazbo:

Pri njih lahko gradiš formalno izobrazbo sproti, iz modulov. Ne rabiš iz nule, če imaš 15 let prakse in vojaških certifikatov.

Tak model bi omogočil večjo prožnost, hitrejši karierni razvoj in boljšo usklajenost med znanji in nalogami.

Izobraževanje v tujini je bilo ocenjeno kot izredno dragoceno, saj pripadniki pridobijo mednarodno primerljiva znanja, nove metode dela in širši pogled na varnostne izzive. Vendar pa je v več primerih nastopila težava z nepriznavanjem tujega usposabljanja ob povratku v matično enoto. To zmanjšuje motivacijo za vključevanje v takšna izobraževanja ter omejuje uporabo znanj, pridobljenih v tujini:

Ko sem se vrnil iz ZDA, ni bilo nobenega interesa za to, kar sem tam pridobil. Nihče ni vprašal niti za povzetek.

Skupni imenovalec vseh teh opažanj je potreba po celoviti prenovi in večji fleksibilnosti vojaškega izobraževalnega sistema, ki bi:

- bolje odgovarjal na potrebe različnih vojaških profilov,
- priznaval in integriral civilno ter tuje znanje,
- vzpostavil mehanizme za motivacijo in podporo pripadnikom (npr. štípendije, prilagoditev delovnega časa, mentorski sistemi),
- spodbujal vseživljenjsko učenje znotraj vojske.

Uresničevanje teh ukrepov bi lahko prispevalo ne le k večji strokovnosti in operativni pripravljenosti Slovenske vojske, ampak tudi k večji privlačnosti vojaškega poklica in večji zvestobi kadrov.

Kakšni so stanje in izzivi na področju vojaške znanosti in raziskovanja?

Vojaška znanost v Sloveniji se nahaja v začetni fazi razvoja in še nima vzpostavljenega systemskega okvira, ki bi omogočal njeno dolgoročno rast in institucionalno utrditev. Intervjuvanci iz vrst vojaških izobraževalnih institucij,

poveljstva ter civilnih raziskovalnih organizacij so enotno poudarili, da je področje vojaške znanosti kljub svojemu pomenu za obrambni sistem premalo razvito, finančno podhranjeno in organizacijsko razdrobljeno:

Imamo posameznike, ki delajo odlične stvari, ampak nimamo sistema, ki bi to prepoznal ali podpiral.

Eden izmed ključnih izzivov je odsotnost centralne institucije, ki bi se strateško in sistematično ukvarjala z raziskovalno dejavnostjo na področju obrambe. Med intervjuji je bilo večkrat izpostavljeno, da Slovenija nima vojaškega raziskovalnega inštituta, ki bi povezal obstoječe raziskovalne potencialne, razvijal obrambne tehnologije, izvajal strateške študije ter služil kot osrednja točka za sodelovanje z akademskim in gospodarskim sektorjem:

Vsi nekaj delamo, vsak po svoje, nihče pa ne povezuje in usmerja. Potrebujemo center – vojaški »think tank«.

Vzpostavitev takšne institucije je bila označena kot ključna za razvoj vojaške znanosti v državi.

Pripadniki Slovenske vojske, ki se ukvarjajo z raziskovanjem, se pogosto soočajo s pomanjkanjem priznanja raziskovalnega dela znotraj lastne organizacije. Status raziskovalca ni formalno urejen, kar pomeni, da raziskovalna dejavnost pogosto ne vpliva na karierno napredovanje ali sistemizacijo delovnih mest:

Raziskovalno delo v vojski je hobi, ne kariera. Nihče te ne napreduje, če pišeš članke ali vodiš projekte.

To zmanjšuje motivacijo in omejuje možnosti za vključevanje pripadnikov v raziskovalne projekte. Intervjuvanci so predlagali, da se vzpostavi poseben karierni tir za vojaške raziskovalce, ki bi omogočal napredovanje tudi na podlagi znanstvenih dosežkov.

Dodaten izziv predstavlja nizka stopnja financiranja raziskav na področju vojaških ved:

Če ni evropskega projekta, ni denarja. In če nimaš ekipe, se ne moreš niti prijavit. Gre za začaran krog.

Tako na nacionalni kot na institucionalni ravni ni vzpostavljenega mehanizma, ki bi redno in stabilno financiral raziskovalne projekte v obrambnem sektorju. Sredstva, ki so na voljo, so pogosto projektno omejena, kar otežuje dolgoročno načrtovanje in izvajanje kompleksnejših raziskav, zlasti na področjih, kot so tehnologija, kibernetika, logistika, taktične študije, obrambna pedagogika in vojaška psihologija.

Poleg tega je bilo v več intervjujih izpostavljeno, da rezultati raziskav, tudi tistih, ki nastajajo v sodelovanju s civilnim sektorjem (npr. z Inštitutom Jožef

Stefan, Fakulteto za šport, Fakulteto za strojništvo), pogosto niso ustrezno implementirani v prakso:

Naredimo analizo, napišemo poročilo, potem pa ostane v predalu. Ni prenosa v prakso, ni odgovornosti za implementacijo.

Razlogi za to segajo od pomanjkanja operativnih mehanizmov za prenos znanja, do nejasnih pristojnosti ter birokratskih in zakonodajnih ovir. Tudi če rezultati obstajajo, jih vojaški sistem pogosto ne prevzame ali ne zna vgraditi v izobraževanje, opremljanje ali taktiko delovanja.

Obstajajo sicer pozitivni premiki, zlasti v smeri mednarodnega sodelovanja, kjer se Slovenska vojska vključuje v določene projekte v okviru Nata in drugih mednarodnih struktur. Intervjuvanci pa opozarjajo, da je mednarodno sodelovanje pogosto omejeno na posameznike ali enote, brez strateške podpore celotnega obrambnega sistema:

Sami se znajdemo, najdemo partnerje, se prijavimo. Ampak to ni strategija, to je improvizacija.

Za večjo učinkovitost bi bilo potrebno okrepiti nacionalne zmogljivosti in sistemsko povezati slovensko vojaško znanje z evropskimi raziskovalnimi točki.

Raziskovalna dejavnost se v vojaškem kontekstu pogosto razume zgolj kot podporna dejavnost izobraževanju, kar pomeni, da ni prepoznana kot samostojna funkcija vojaške organizacije. To zmanjšuje njen razvojni potencial. Intervjuvanci so predlagali vzpostavitev jasne vloge vojaške znanosti kot enega od temeljev sodobnega obrambnega sistema in predlagali tudi zakonodajne spremembe, ki bi omogočale lažje povezovanje vojaških in znanstvenih kadrov.

Dokler vojaška znanost ni jasno definirana kot del sistema, se bo vedno znašla na robu – med prakso in teorijo, brez vpliva na nobeno.

Na tem mestu lahko zaključimo, da so največji izzivi na področju vojaške znanosti in raziskovanja naslednji:

- odsotnost vojaškega raziskovalnega inštituta,
- neurejen status raziskovalcev znotraj SV,
- pomanjkanje systemskega in dolgoročnega financiranja raziskav,
- slaba integracija znanstvenih rezultatov v vojaško prakso,
- administrativne ovire za sodelovanje z zunanjimi partnerji,
- omejeno vrednotenje raziskovalnega dela pri kariernem napredovanju,
- nepovezanost s civilnim raziskovalnim prostorom.

Intervjuvanci so kljub vsem izzivom izrazili visoko pripravljenost in motivacijo za razvoj vojaške znanosti, a ob tem opozorili, da bo to možno le ob ustreznih politični podpori, sistemskih spremembah in jasni strategiji razvoja obrambnega raziskovalnega prostora.

Zaključki in priporočila

Ključni zaključki

Analiza intervjujev je pokazala, da si pripadniki Slovenske vojske želijo bistveno večje sistemske podpore na področju izobraževanja, usposabljanja in raziskovanja. Kljub obstoječim institucionalnim okvirom, ki vključujejo vojaško šolanje in nekatere oblike sodelovanja s civilnimi institucijami, so prisotne pomembne strukturne in vsebinske vrzeli. Te vrzeli zadevajo zlasti prilagodljivost programov dejanskim potrebam, priznavanje civilnih in mednarodnih kvalifikacij ter ustrezno vrednotenje raziskovalnega dela v vojski.

Nezadostna integracija civilnega znanja in formalnega priznavanja kvalifikacij

Ena izmed ključnih težav, ki jo izpostavljajo intervjuvanci, je nezadostno priznavanje civilnih izobraževalnih poti v vojaškem sistemu. Kljub temu da posamezniki s civilno izobrazbo pogosto pomembno prispevajo k strokovni usposobljenosti svojih enot, njihove kvalifikacije niso sistematično ovrednotene v okviru kariernega razvoja v Slovenski vojski. To povzroča občutek nevidnosti pridobljenega znanja, pa tudi frustracijo zaradi neustreznega vrednotenja vloženega truda:

Končal sem magisterij na civilni fakulteti, specializacija je zelo uporabna za moje delo v enoti – a v karierni poti se to nikjer ne pozna.

To pomanjkanje priznavanja ustvarja sistemske neenakosti med tistimi, ki sledijo vojaški poti, in tistimi, ki si dodatna znanja pridobijo z lastno pobudo v civilnem okolju. V najslabših primerih lahko to celo vodi do demotivacije in odhoda iz vojaške službe.

Podobna težava obstaja tudi pri mednarodnih usposabljanjih. Udeležba na prestižnih programih v tujini (npr. v ZDA, Švici ali na Hrvaškem) ni vedno spremljana s formalnim priznavanjem doseženih kompetenc znotraj domačega sistema. Kljub temu da intervjuvanci takšna izobraževanja ocenjujejo kot zelo dragocena, njihovi učinki pogosto ostanejo omejeni na osebni razvoj, brez sistemskega učinka:

V ZDA sem opravil zahtevno šolanje s področja vodenja. Ob vrnitvi v Slovenijo ni bilo nobenega vprašanja, povratne informacije, niti priznavanja. Imel sem občutek, da je bilo vse zaman.

To kaže na odsotnost mehanizmov za vrednotenje in integracijo zunanjih kvalifikacij, kar je v nasprotju z mednarodnimi priporočili o priznavanju pred-

hodnega znanja, kompetenc in vseživljenjskega učenja v vojaškem okolju (Libel, 2021; Page, 2019).

Poleg pomanjkanja formalnega priznavanja izobraževanj so intervjuvanci opozorili tudi na to, da v vojaškem sistemu ni na voljo kariernega svetovanja ali strokovnih služb, ki bi posameznikom pomagale pri načrtovanju izobraževalne poti in razumevanju, kako se ta povezuje z možnostmi za napredovanje. Po njihovem mnenju so poti do dodatnega izobraževanja in priznavanja kvalifikacij pogosto nejasne, nepregledne in prepuščene posameznikovi lastni pobudi.

Ne vem, koga bi vprašal, kaj se mi »splāča« študirati, če želim napredovati. Ni povezave med sistemom in tem, kar ljudje vlagamo v svoj razvoj.

Vse to vodi v nizko stopnjo transparentnosti in strateškega upravljanja s človeškimi viri, saj sistem ne spodbuja ali nagraduje samo-razvoja, niti ne vključuje znanj, ki bi lahko bila strateškega pomena za modernizacijo obrambnega sistema. Posamezniki z izkušnjami v tujini ali z interdisciplinarnimi znanji ostajajo slabo integrirani v procese odločanja, razvoja programov ali reform doktrine.

S tem se Slovenija oddaljuje od trendov, ki jih v svojih analizah navajajo Page (2019) in Libel (2021), kjer je poudarjeno, da sodobne vojske gradijo na hibridnem profilu kadra – zmožnem povezovati vojaško prakso, akademsko znanje in mednarodne izkušnje.

Pomanjkanje formalnega priznavanja civilnega in tujega znanja ni le tehnični problem, temveč sistemska ovira za strateški razvoj obrambnega sektorja. Za izboljšanje stanja bi bilo smiselno:

- razviti mehanizme za priznavanje predhodnega znanja in izkušenj,
- vzpostaviti karierno svetovanje in svetovalne komisije,
- oblikovati politike, ki omogočajo konverzijo izobrazbenih dosežkov v karierno napredovanje,
- oblikovati odprt, vključujoč sistem vrednotenja kompetenc.

Pomanjkanje systemske podpore za raziskovanje

Vojaška znanost v Sloveniji ni systemsko urejena in ostaja na robu tako vojaškega kot akademskega sistema. V njej delujejo posamezniki, ki z visoko stopnjo predanosti izvajajo raziskave znotraj svojih enot ali v sodelovanju s civilnimi institucijami, vendar za svoje delo nimajo na voljo niti raziskovalne infrastrukture niti formalnega priznanja v kariernem sistemu Slovenske vojske. Posledično raziskovalna dejavnost ostaja prepoznana le kot dopolnilna ali stranska aktivnost, ne pa kot ena izmed osrednjih funkcij sodobne vojaške organizacije.

Ves čas raziskujem, objavlam, sodelujem z univerzami – pa to ne šteje praktično nič. V sistemu ni mesta za vojaškega raziskovalca.

To stanje je v nasprotju z razvojem vojaške znanosti v nekaterih drugih evropskih državah, kjer so vojaške raziskovalne institucije že dolgo integralni del obrambnega sistema, in sicer tako na področju izobraževanja kot tudi strateškega svetovanja odločevalcem (Caforio, 2018; Callado-Muñoz in Utrero-González, 2019). V mnogih primerih – npr. na Finskem, Norveškem ali v Španiji – imajo vojske lastne visokošolske ali raziskovalne ustanove, ki so akreditirane v nacionalnem visokošolskem prostoru in izvajajo samostojne študijske ter raziskovalne programe.

Tudi intervjuvanci v slovenskem kontekstu predlagajo ustanovitev vojaške visokošolske oziroma raziskovalne ustanove, ki bi:

- omogočila razvoj specializiranih študijskih programov s področja vojaških ved (obrambna strategija, vojaška zgodovina, logistika, vojaška pedagogika, vojaška psihologija, sodobne oborožitvene tehnologije),
- omogočila vključevanje pripadnikov SV v znanstvenoraziskovalno delo znotraj vojske in v sodelovanju z domačimi ter tujimi akademskimi partnerji,
- vzpostavila sistem formalnega vrednotenja znanstvenega prispevka posameznikov v kontekstu kariernega razvoja.

Brez lastne institucije bomo vedno vezani na dobre volje univerz. Potrebujemo svojo ustanovo, kjer se gradi naš pogled na stroko in prakso.

Tako oblikovana institucija ne bi služila le kot formalni izobraževalni organ, ampak tudi kot center za razvoj epistemološkega in doktrinarnega okvira slovenske vojske – kar je ključnega pomena za profesionalizacijo in dolgoročno avtonomijo obrambnega sistema (Roennfeldt, 2016).

Obstoječe sodelovanje s civilnimi institucijami, kot so Inštitut Jožef Stefan, Fakulteta za šport in Fakulteta za strojništvo, je sicer pomembno in produktivno, vendar ne zadostuje za razvoj avtonomnega vojaškega znanja, saj civilne ustanove pogosto ne morejo zajeti varnostnih, taktičnih in strateških posebnosti obrambnega sektorja. Hkrati ni vzpostavljenih mehanizmov za prenos znanja iz teh sodelovanj v vojaško prakso, kar zmanjšuje učinek tudi tistih raziskav, ki jih SV že sofinancira ali podpira.

Imamo posamezne projekte, tudi z zelo dobrimi rezultati. Ampak potem ni jasno, kdo jih bo prenesel v prakso, kdo je odgovoren za implementacijo.

Celoten sistem tako ostaja v stanju strukturne podhranjenosti, kjer ni ustrezne podpore, ni sistemskih spodbud za raziskovalno delo in ni jasnega položaja raziskovalcev znotraj SV.

V takih pogojih je dolgoročni razvoj vojaške znanosti težko vzdržen. Potrebne so temeljite institucionalne spremembe, ki bodo omogočile oblikovanje vojaške raziskovalne politike, stabilno financiranje raziskav, razvoj kadrov in mednarodno sodelovanje. Ob tem pa mora država vojaško znanost prepoznati kot strateški nacionalni interes, saj je njen razvoj povezan s suverenostjo, obrambno samozadostnostjo in odzivnostjo na sodobne varnostne izzive.

Pomanjkanje strateškega pristopa k sodelovanju s civilno sfero

Čeprav obstajajo posamezni primeri dobrih praks – npr. sodelovanje z Inštitutom Jožef Stefan (IJS), Univerzo v Ljubljani (UL), Univerzo v Mariboru (UM) in Univerzo na Primorskem (UP) – intervjuvanci opozarjajo, da je to sodelovanje pogosto nesistematično, nestalno in odvisno od posameznikov, ki imajo osebne kontakte ali močno lastno motivacijo za vzpostavitev sodelovanja. V mnogih primerih sodelovanje temelji na priložnostnih projektih, enkratnih pobudah ali posamičnih izmenjavah znanja, ki nimajo institucionalne podpore in trajnejšega učinka.

Vse je na ravni osebnih dogovorov. Če tisti človek odide, gre s tem tudi sodelovanje.

Takšna fragmentirana praksa vodi v neizkoriščen potencial civilno-vojaškega sodelovanja, saj ni mehanizmov, ki bi omogočali dolgoročno, strateško naravnano povezovanje med sektorjema. Manjka skupna vizija in usklajen načrt sodelovanja, ki bi pokrival tako področje izobraževanja kot raziskovanja in razvoja kadrov.

Pri tem intervjuvanci posebej izpostavljajo:

- pomanjkanje formaliziranih dogovorov (npr. medresorskih sporazumov, memorandumov o sodelovanju),
- odsotnost skupnih stalnih struktur (npr. razvojno-izobraževalnih centrov ali strokovnih svetov),
- neurejeno mobilnost kadrov med civilnimi in vojaškimi institucijami (npr. možnost poučevanja vojaških predavateljev na univerzah ali gostovanja civilnih profesorjev v vojaških programih).

Če bi obstajala sistemska rešitev, bi sodelovanje postalo del prakse – ne pa odvisno od dobre volje posameznikov na obeh straneh.

To stanje je v nasprotju s smernicami in ugotovitvami številnih mednarodnih študij, ki poudarjajo pomen integracije vojaškega izobraževanja in znanosti v širši visokošolski in raziskovalni prostor. Posebej pomembna je študija Paile (2011), ki ugotavlja, da je za uspešno vključevanje vojaških izobraževalnih sistemov v evropski visokošolski prostor nujna večja transparentnost, mobilnost in medsebojno priznavanje kvalifikacij. Brez teh pogojev ostajajo

vojaške izobraževalne institucije izolirane in manj učinkovite v primerjavi z drugimi članicami EU.

Pomanjkanje strateškega pristopa omejuje tudi možnosti za skupno prijavljanje na evropske projekte (npr. Erasmus+, Horizon Europe), kjer se zahteva povezovanje različnih sektorjev. Slovenska vojska ima zaradi institucionalne izolacije in pravno-organizacijskih omejitev precej manj možnosti za vključevanje v te projekte v primerjavi s svojimi evropskimi partnerji. S tem pa izgublja priložnosti za prenos dobrih praks, razvoj kadrov in inovativne pristope.

Veliko več bi lahko sodelovali na evropski ravni, če bi imeli jasen okvir in podporo. Tako pa smo preveč zavezani lastni zaprtosti.

Brez strateškega pristopa sodelovanje ostaja reaktivno in kratkoročno, kar zmanjšuje njegov učinek tako na izobraževalne rezultate kot na razvoj vojaške znanosti. Namesto dolgoročne vizije in strukturirane integracije z visokošolskim prostorom prevladuje praksa »gasilske« rešitve posameznih potreb – brez evalvacije, brez načrtovanja in brez merljivih učinkov.

Za preseganje trenutnega stanja intervjuvanci predlagajo:

- oblikovanje medresorskega sveta za razvoj vojaškega izobraževanja in znanosti,
- vzpostavitev stalnih partnerstev z izbranimi civilnimi visokoškolskimi in raziskovalnimi institucijami,
- institucionalizacijo civilno-vojaške izmenjave kadrov (tudi s prilagoditvijo habilitacijskih pogojev),
- razvoj skupnih programov (npr. interdisciplinarnih magistrskih študijev, usposabljanj, poletnih šol),
- sprejetje strateškega dokumenta o povezovanju vojske z znanstveno-akademsko skupnostjo.

Le na ta način bo možno razviti sodobno, odprto in kompetenčno usmerjeno obrambno okolje, ki temelji na znanju, sodelovanju in skupni odgovornosti za nacionalno varnost in razvoj stroke.

Izostanek programov, usmerjenih v sodobne varnostne izzive

Po mnenju večine intervjuvancev kurikularne vsebine vojaških izobraževalnih programov ne sledijo dovolj hitro dinamičnim spremembam v varnostnem, tehnološkem in družbenem okolju. Ugotovljeno je, da trenutni programi pretežno temeljijo na klasičnih doktrinah, medtem ko številna nova področja ostajajo slabo obravnavana ali pa se jih sploh ne obravnava.

Varnostno okolje se je spremenilo, a učimo še vedno, kot da smo v letu 2000. Manjkajo vsebine o kibernetiki obrambi, hibridnem vojskovanju, digitalni taktiki.

Zlasti izstopajoče je pomanjkanje vsebin na področjih, kot so:

- kibernetična varnost in obramba,
- digitalno bojevanje,
- uporaba umetne inteligence v vojaških kontekstih,
- analitika podatkov in situacijsko odločanje,
- psihološke operacije v digitalnih okoljih,
- krizno komuniciranje in upravljanje informacij.

Intervjuvanci poudarjajo, da sodobni častniki in podčastniki potrebujejo znanja, ki presega tradicionalno vojaško usposobljenost, če naj bi učinkovito delovali v kompleksnem, hitro spreminjajočem se in tehnološko intenzivnem varnostnem okolju:

Nova bojišča niso več samo geografski prostor – so digitalna, informacijska, psihološka. Če tega ne učimo, ustvarjamo zastarele voditelje.

Tudi sodelujoči iz civilnih akademskih krogov opozarjajo na vrzel med aktualnimi varnostnimi trendi in vojaškim izobraževalnim programom, pri čemer posebej izpostavljajo odsotnost interdisciplinarnih pristopov ter pre malo povezovanja z družboslovnimi, naravoslovnimi in inženirskimi vedami.

V podobni smeri opozarja tudi Caforio (2018), ki ugotavlja, da mora biti vojaško izobraževanje dinamično, reflektivno in usmerjeno v prihodnost, sicer izgubi svoj strateški pomen in legitimnost v očeh tako družbe kot pripadnikov. Učinkovit obrambni sistem namreč ni odvisen le od opreme in kadrov, ampak tudi od intelektualne prožnosti organizacije, ki mora znati prepoznati trende, analizirati kontekste in pravočasno prilagoditi svoje izobraževalne usmeritve.

Več intervjuvancev je kot pozitivne primere navedlo vojaške akademije v skandinavskih državah, kjer se študenti že v osnovnih programih srečujejo z vsebinami s področij sistemске analize, kibernetike, etike umetne inteligence in strateškega komuniciranja:

Tam ne učijo samo vojaških taktik, ampak tudi razmišljanja o vplivu tehnologije, družbenih sprememb in prihodnjih groženj. Tega pri nas manjka.

Poleg vsebinske prenovе programov je bilo izpostavljeno tudi, da:

- učni načrti niso dovolj fleksibilni, da bi se lahko sproti odzivali na novo zaznane potrebe,
- učitelji pogosto nimajo dostopa do sodobnih raziskav in praks, kar zmanjšuje aktualnost njihovega poučevanja,
- ni sistemskega mehanizma za redno posodabljanje kurikulumov, kar vodi v zastarelost vsebin in učnih metod.

Če želi Slovenska vojska ohraniti operativno pripravljenost in strateško relevantnost v sodobnem varnostnem okolju, bo potrebno temeljito prenoviti izobraževalne programe, pri čemer bo ključno:

- vključiti nova varnostna področja v osnovne in nadaljevalne programe,
- sodelovati s civilnimi institucijami, ki že razvijajo tovrstna znanja,
- usposobiti učiteljski kader za delo z novimi vsebinami,
- zagotoviti redno posodabljanje programov glede na nacionalne in mednarodne varnostne trende.

V nasprotnem primeru obstaja tveganje, da bo izobraževalni sistem zastajal za realnimi potrebami vojaške prakse in da bodo ključne kompetence za sodobno vodenje ostale izven dosega pripadnikov SV.

Odsotnost mehanizmov za prenos znanja v prakso

Več intervjuvancev je opozorilo na sistemski izziv, povezan z neizkoriščeno stjo rezultatov obstoječih raziskav, ki pogosto ostanejo omejeni na raven zaključnih poročil ali akademskih publikacij. Namesto da bi bili ti izsledki strateško vključeni v razvoj doktrine, posodobitev učnih programov ali prilagoditve operativnih postopkov, se njihova uporabna vrednost izgubi. Tako se pomembni znanstveni doprinosi ne prevedejo v konkretne spremembe znotraj obrambnega sistema. Intervjuvanec je to jasno izpostavil:

Imamo veliko študij, analiz, raziskav, ki jih pripravijo zunanji izvajalci ali sodelujemo z univerzami, ampak vprašanje je, koliko tega dejansko pride do uporabnika. Pogosto konča na polici.

Pomanjkanje vzpostavljenih poti za prenos znanja iz raziskovalne sfere v prakso je še posebej izrazito pri projektih, ki vključujejo zunanje akademske partnerje, kot so Fakulteta za šport, Fakulteta za strojništvo ali druge raziskovalne ustanove. Čeprav ti projekti pogosto generirajo uporabne in relevantne ugotovitve, njihovi rezultati redko dosežejo ključne odločevalce znotraj vojaške strukture, kjer bi lahko vplivali na načrtovanje usposabljanj, modernizacijo opreme ali izboljšanje taktik. Kot je poudaril sogovorec:

Ni sistema, ki bi spremljal, kaj se z raziskavami zgodi. Nimamo odgovorne osebe, ki bi rekla – to je uporabno, to vključimo v doktrino, to damo v učni načrt.

Eden od razlogov za to vrzel je lahko pomanjkanje institucionaliziranih postopkov ali namenskih teles, ki bi bila zadolžena za vrednotenje, prevzem in implementacijo znanstvenih dognanj. Poleg tega izostaja povratna zanka med vojsko in raziskovalnimi institucijami, ki bi omogočila sprotno usklajevanje ciljev in pričakovanj, pa tudi sprotno prilagajanje raziskovalnih vprašanj

dejanskim potrebam v praksi. Tovrsten razkorak omejuje možnosti za dolgoročni razvoj vojaške doktrine in inovacije v usposabljanju ter operativnem delovanju. Intervjuvanec je še dodal:

Vojska nima raziskovalne politike ali strategije, ki bi jasno določila, katere raziskave so prioritete, kdo jih spremlja in kako jih implementirati. Veliko je ad hoc rešitev, brez dolgoročne vizije.

Na ta problem opozarja tudi Bernik (2021), ki izpostavlja pomen vzpostavitve sistemskih mehanizmov za prenos in implementacijo znanstvenih izsledkov v obrambni sistem. Brez takšnih mehanizmov obstaja tveganje, da bo velik del intelektualnega kapitala, ustvarjenega znotraj ali v sodelovanju z oboroženimi silami, ostal neizkoriščen, s tem pa se zmanjšuje tudi učinkovitost vlaganj v raziskave in razvoj.

Profesionalna identiteta in legitimnost vojske

Ena izmed pomembnih, a pogosto premalo izpostavljenih dimenzij sodobnih obrambnih sistemov je vprašanje legitimnosti vojske v očeh širše javnosti. Analiza intervjujev razkriva, da se to vprašanje ne nanaša zgolj na funkcionalno upravičenost vojske kot varnostnega akterja, temveč tudi na simbolno in družbeno vlogo, ki jo vojska zavzema v demokratični družbi. Profesionalizacija, stalno izobraževanje in vključevanje v znanstveno raziskovanje tako niso le notranji mehanizmi za krepitev operativne učinkovitosti in usposobljenosti kadra, temveč pomembna orodja za izgradnjo profesionalne identitete ter utrjevanje družbene legitimnosti. Intervjuvanec je izpostavil, da je profesionalna podoba vojske neposredno povezana z njenim znanjem in sposobnostjo sodelovanja s civilnim okoljem:

Če želimo, da nas družba sprejema kot legitimno institucijo, moramo biti prisotni tudi zunaj našega sistema – to pomeni sodelovanje z znanstvenimi ustanovami, s civilno družbo in širšo javnostjo.

V sodobnih demokracijah se pričakuje, da bo vojska delovala transparentno, strokovno in v skladu z vrednotami, kot so odgovornost, sodelovanje in spoštovanje človekovih pravic. V tem kontekstu izobraževalne aktivnosti, ki vključujejo sodelovanje z univerzami in raziskovalnimi ustanovami, omogočajo ne le širjenje znanja in kompetenc znotraj vojske, temveč tudi izpostavljenost širši strokovni in družbeni razpravi. Sogovorec je poudaril:

S tem, ko se vključujemo v skupne projekte z univerzami, ne pridobivamo samo na znanju, temveč tudi na kredibilnosti v očeh zunanjega okolja.

Takšna odprtost prispeva k večji prepoznavnosti vojske kot sodobne in strateško naravnane institucije, kar potrjuje tudi Vuk (2023), ki poudarja pomen znanstvene dejavnosti kot mostu med vojsko in družbo.

Preglednica 8.1 Dejavniki legitimnosti vojske in njihovi učinki

Dejavnik	Opis	Prispevek k legitimnosti
Profesionalna identiteta	Jasna samopodoba vojske kot sodobne, usposobljene in etične institucije	Krepi zaupanje in spoštovanje javnosti
Izobraževanje in stalno učenje	Strokovno in civilno-vojaško izobraževanje	Izboljšuje kompetence in prilagodljivost
Znanstvena dejavnost	Raziskovalno udejstvovanje posameznikov in institucij	Prispeva k inovativnosti in vidnosti
Sodelovanje z akademsko sfero	Skupni projekti, raziskave, udeležba na konferencah	Vzpostavlja mostove z družbo in omogoča večjo transparentnost
Vključevanje v civilne naloge	Npr. pomoč ob naravnih nesrečah	Povečuje prisotnost vojske v vsakdanjem življenju družbe
Sporazumevanje z javnostjo	Jasna komunikacija o vlogi, ciljih in dejavnostih vojske	Zmanjšuje predsodke, krepi razumevanje in podporo

Poleg tega akademska vpetost in znanstvena dejavnost vojaškega kadra omogočata dvosmeren tok znanja med civilno in vojaško sfero. S tem se vojska pozicionira kot kompetenten sogovornik na področjih, ki presegajo strogo varnostno dimenzijo – na primer pri odzivanju na naravne nesreče, v okviru mednarodnih mirovnih operacij ali pri podpori civilnim oblastem v kriznih razmerah. Kot je poudaril intervjuvanec:

Naša vloga danes ni več zgolj obrambna – v kriznih razmerah smo del širšega sistema zaščite, kar zahteva od nas drugačno znanje in tudi drugačen odnos do civilnega okolja.

Takšna širša vloga dodatno krepi njeno legitimnost in pripomore k temu, da jo javnost dojema kot družbeno odgovorno in nepogrešljivo institucijo.

Vendar pa intervjuji kažejo tudi na določene zadržke in izzive, ki spremljajo ta proces. Med njimi so občutek izoliranosti vojske od akademskega okolja, pomanjkanje sistemske podpore za raziskovalno delo ter vprašanja, povezana z avtonomijo in svobodo znanstvenega izražanja znotraj hierarhične strukture.

Ni dovolj, da nekdo znotraj vojske piše znanstvene članke – če to ni sistemsko podprto, če za to ni okolja, potem je to prepuščeno posameznikom in njihovem entuziazmu.

Čeprav obstajajo primeri uspešnega sodelovanja in posameznikov, ki vzpostavljajo mostove med sferami, je za dolgoročno krepitev profesionalne identitete in družbene legitimnosti vojske nujno razvijati sistemske ukrepe, ki bodo podpirali akademsko-vojaško povezovanje ter promovirali vojsko kot aktivnega soustvarjalca znanja in družbenega napredka.

Priporočila za prakso

Na podlagi empiričnih podatkov in podpore iz relevantne literature lahko sklepamo, da vojaško izobraževanje in znanstveno raziskovanje v Sloveniji zahtevata celostno in sistemsko prenovu. Ključni izzivi se nanašajo na pomanjkanje usklajenosti med izobraževalnimi potrebami Slovenske vojske (SV) in obstoječim institucionalnim okvirom, na omejeno povezljivost z zunanjimi deležniki ter na nezadostno formalno podporo pripadnikom vojske pri razvoju znanja in kompetenc. Intervjuji so razkrili široko soglasje med praktiki, da so ključne usmeritve za izboljšave prepoznane – manjkajo pa politična volja, strateška usmeritev in sistemska izvedba.

Kot je dejal eden izmed intervjuvancev:

Nimamo dolgoročne vizije razvoja vojaškega izobraževanja, še manj pa podpore za znanstveno delo. Potrebujemo sistem, ki bo to omogočal, ne le posameznikov, ki se borijo znotraj sistema.

Na podlagi rezultatov kvalitativne analize in primerov dobre prakse iz tuje ne podajamo naslednja priporočila.

Uvesti sistematično podporo za pridobivanje civilne izobrazbe

Potrebno je zagotoviti celostni sistem, ki bi pripadnikom SV omogočal lažji dostop do izobraževalnih programov v civilnem sektorju. To vključuje:

- sofinanciranje šolnin,
- fleksibilno usklajevanje izobraževalnih obveznosti z vojaškimi nalogami,
- formalno priznanje in spodbude za pridobljeno izobrazbo v napredovanju in kadrovski politiki.

Sogovorec je opozoril:

Veliko nas študira v svojem prostem času, na lastne stroške. Podpora je skorajda simbolična.

Razviti sistem mentorstva in kariernega svetovanja za pripadnike SV

Sistematično mentorstvo bi lahko pripomoglo k:

- bolj preišljenemu strokovnemu razvoju posameznikov,
- večji motivaciji in notranji mobilnosti,
- ohranjanju kadra z visoko izobrazbo v obrambnem sistemu.

Mentorji bi usmerjali pripadnike glede nadaljnega izobraževanja, vključevanja v projekte in priprave na raziskovalno delo.

Priznati vojaške kvalifikacije v civilnem sistemu in obratno

Vzpostaviti je treba sistem dvosmernega priznavanja kvalifikacij – tako da bi:

- vojaške veščine, usposabljanja in izkušnje imele vrednost v civilnem okolju (npr. v nacionalnem ogrodju kvalifikacij),
- pripadniki SV lažje nadgrajevali svoje znanje z obstoječimi civilnimi programi,
- s tem pa se omogočila tudi večja prenosljivost znanj ob prehodu med sektorji (dualna kariera).

Ustanoviti specializirani vojaški raziskovalni inštitut

Za spodbujanje lastne znanstvene dejavnosti je ključno vzpostaviti specializiran raziskovalni center, ki bi:

- deloval kot stičišče med vojaško prakso in akademsko sfero,
- omogočal raziskovalno delo znotraj obrambnega sistema,
- skrbel za nadaljnji razvoj doktrine, taktike in strategije,
- usklajeval raziskovalne projekte s potrebami SV in Ministrstva za obrambo.

Eden od intervjuvancev je poudaril:

Trenutno ni jasnega prostora, kjer bi lahko izvajali resno raziskovalno delo znotraj vojske – vse je prepuščeno posameznikom.

Razviti formalne strukture sodelovanja z raziskovalnimi institucijami

Sodelovanje z univerzami in raziskovalnimi centri mora postati:

- institucionalizirano, ne zgolj projektno ali ad hoc,
- vključevati skupne razpise, partnerske raziskovalne enote, bilateralne sporazume,
- omogočati, da rezultati raziskav postanejo uporabni v praksi (npr. v doktrini, usposabljanjih, opremi).

Eden od sogovorcev je izpostavil:

Trenutno imamo sodelovanja, ki se zgodijo zaradi osebnih poznanstev, ne zaradi sistemske podpore.

Povečati vključevanje Slovenske vojske v mednarodne raziskovalne projekte

SV naj aktivno vstopi v:

- programe, kot so Horizon Europe, Erasmus+, EDF (European Defence Fund) ipd.,

- mreže znanstvenega sodelovanja (npr. v okviru Nata, EU, regionalnih pobud).

S tem pridobi dodatna sredstva, vpliv in razvojne priložnosti. To ne bi le povečalo prisotnosti SV v mednarodni znanstveni skupnosti, temveč bi tudi prispevalo k njeni družbeni legitimnosti in strateški modernizaciji.

Zaključno priporočilo

Za izvedbo zgornjih ukrepov je potrebna politična odločitev, ki bo vojaško izobraževanje in znanost opredelila kot strateško področje nacionalnega pomena. To vključuje:

- jasno strategijo razvoja vojaškega izobraževanja in raziskovanja,
- ustrezna proračunska sredstva,
- kadrovske spodbude ter vzpostavitev mehanizmov prenosa znanja v prakso.

Sklep

Kvalitativna raziskava v okviru projekta VoKa je celovito osvetlila ključne izzive in potrebe Slovenske vojske na področjih izobraževanja, znanstvenoraziskovalne dejavnosti in sodelovanja s civilnim okoljem. Analiza 40 poglobljenih intervjujev je razkrila sistemske pomanjkljivosti, vendar tudi jasne smernice za izboljšave, ki jih prepoznavajo tako vojaški praktiki kot predstavniki civilnih in akademskih institucij.

Ugotovitve kažejo, da aktualni okvir vojaškega izobraževanja in raziskovanja ni kos sodobnim varnostnim izzivom in potrebam organizacijskega razvoja. Kljub obstoječim formalnim strukturam so prisotne pomembne vrzeli: pomanjkanje priznavanja civilnih in mednarodnih kvalifikacij, nejasne karijerne poti za raziskovalce, pomanjkanje mentorstva in podpore za izobraževanje ob delu, ter razdrobljeno sodelovanje z zunanjimi partnerji.

Intervjuvanci so izrazili zaskrbljenost, da Slovenska vojska brez ustrezne sistemske podpore za razvoj znanja in znanosti tvega zaostanek za mednarodnimi trendi in zmanjšanje lastne profesionalne avtonomije. Večkrat so poudarili potrebo po dolgoročni viziji in politični volji za spremembe:

Potrebujemo strategijo. Ne bo šlo samo z entuziazmom posameznikov, ampak z jasnim ciljem in podporo od zgoraj.

Med osrednje izzive spada tudi odsotnost vojaškega raziskovalnega inštituta, ki bi omogočil strateško in avtonomno znanstveno delovanje znotraj obrambnega sistema. Hkrati pa ostaja tudi neizkoriščen potencial za vključevanje SV v evropske raziskovalne tokove, kjer bi vojska lahko prevzela aktivnejšo vlogo pri razvoju obrambnih inovacij in kadrov.

Z raziskavo nakazujemo na priložnost, da vojaško izobraževanje in znanost v Sloveniji ne obravnavamo več kot stransko dejavnost, temveč kot strateški steber nacionalne varnosti. Predlagani ukrepi, podkrepjeni z empiričnimi podatki in podporo iz literature, predstavljajo jasen načrt za sistemsko modernizacijo področja.

V tem kontekstu v sklepu raziskave nakazujemo na nujnost prehoda iz stanja parcialnih pobud in dobre volje posameznikov v institucionalno podprt in strateško usmerjen razvoj. Le s celovito reformo, ki vključuje politično odločitve, ustrezno financiranje, kadrovske spodbude in povezovanje z akademsko sfero, bo mogoče oblikovati sodobno obrambno znanje, ki bo:

- odzivno na varnostne spremembe,
- privlačno za mlade strokovnjake,
- in legitimno v očeh slovenske javnosti.

Zato je zaključni poziv te raziskave jasen: čas je za strateško odločitev, da se izobraževanje, znanost in civilno-vojaško sodelovanje uveljavijo kot osrednji elementi razvoja Slovenske vojske – ne kot podpora, temveč kot temelj sodobnega obrambnega sistema.

Navedena literatura

- Bernik, I. (2021). Vojaška znanost – prihodnost slovenskega obrambnega raziskovanja. *Revija za obrambne in strateške študije*, 19(2), 55–68.
- Braun, V., in Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Caforio, G. (2018). The European officer: A comparative view on selection and education. *Armed Forces & Society*, 44(2), 309–328.
- Callado-Muñoz, F. J., & Utrero-González, N. (2019). Military academies in the European higher education area: A comparative analysis. *Higher Education Policy*, 32, 553–573.
- Libel, T. (2021). Educating military professionals in the 21st century: A comparative analysis of European military academies. *European Security*, 30(1), 1–21.
- Lincoln, Y. S., in Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., in Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1). <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- Page, D. (2019). Education and professionalism in the armed forces: A comparison of European models. *Journal of Military Ethics*, 18(3–4), 178–193.
- Paile, S. (2011). *European military higher education stocktaking report*. European Security and Defence College.
- Roennfeldt, C. F. (2016). Military education between theory and practice: The Norwegian case. *Journal of Strategic Studies*, 39(2), 251–267.
- Vuk, M. (2023). Razvoj vojaške znanosti kot strateški izziv: institucionalne in sistemske perspektive. *Defensor*, 27(1), 45–61.